

Levande historia 8

Lärraranvisning Textview

Verksnummer: 31287

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Levande historia 8

Författare: Hildingson m.fl.

ISBN: 978-91-27-42287-2

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	2
Till läsaren.....	3
Pedagogiska tips	4
Bildbeskrivningar	6

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Svällpappersbilderna kan klibba ihop och den tryckta punktskriften, i exempelvis innehållsförteckning och nycklar, riskerar att plattas till och om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- Vissa områden i Textviewboken har märkts på följande sätt:
---- Citat ----
---- Slut citat ----
- Bildtexterna är oftast infogade i bildbeskrivningarna.
- Tidslinjen samt bilder efter varje kapitel utgår.
- Miniaturbilderna i slutet av kapitlen utgår. Dessa förekommer tidigare i kapitlen och är beskrivna.

Sidspecifika förändringar

175

Uppgift 9 a)

Eleven kan markera varu- och pengaströmmarna med vaxsnören på en världskarta och skriva en kort beskrivning.

På så sätt kan kartan återanvändas.

B-uppgiften beskriver eleven förändringarna med ord.

230

Eleven har ingen bildbeskrivning, förtydliga och berätta därför för eleven vad bilden vill förmedla om arbetet nere i gruvan.

222

Bild. Ge eleven den extra information som eleven behöver för att kunna besvara frågorna i slutet av kapitlet.

238/239

Eftersom eleven inte har tillgång till alla detaljer som finns på bilderna kan det vara bra att ge en individuell genomgång med den information som eleven behöver för att kunna lösa uppgifterna.

265

Uppgift 8

Ge eleven mera information om bilden så att eleven kan lösa uppgiften.

Till läsaren

- Du behöver taktila kartor för att kunna lösa vissa uppgifter. Be din lärare om en taktil karta eller använd dina taktila kartor som du har i ämnet geografi.
- Boken innehåller många bildbeskrivningar. Det är dock svårt att få med allt på bilden i en bildbeskrivning så ibland kanske du behöver lite extra information från din lärare. Läs gärna igenom dem i lugn och ro så att du kan fråga din lärare om det är något du inte förstår eller som du vill få lite mera information om.
- Efter vissa texter finns det några repetitionsfrågor och uppgifter att fundera kring. Dessa har följande rubriker:
Minns du?
Fundera
- Hänvisningar till andra böcker där du kan få mera information om det ni läser har rubriken:
Läs mera
- Efter varje kapitel finns det frågor som är uppdelade i tre olika nivåer som kan användas för att få en sammanfattning av kapitlet.
De har rubriken Uppgifter följt av kapitlets namn.
Det är då lämpligt att du skriver dina svar i en egen mapp: Levande historia
- Du skriver dina svar på datorn.
Var noga med att du alltid skriver kapitlets rubrik och uppgiftens nivå och sedan uppgiftens nummer så att det blir lätt att se vilka svar som hör till vilken uppgift.

Pedagogiska tips

- De bildbeskrivningar som finns i boken kan aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får genom att se på bilderna, samtala därför gärna om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse för bilderna/texterna som de seende eleverna. Ge t.ex. eleven med synnedsättning en individuell genomgång av kartorna och beskrivningar av hur man klädde sig på balerna i Wien, utgå från elevens kunskaper och visa var olika platser etc. är belägna eller anknytt till ett klädesplagg som eleven känner till .
- Gör **alltid** en individuell genomgång med eleven inför varje nytt kapitel och tänk efter vad vill jag som pedagog att eleven ska kunna efter genomgången kapitel. Anpassa undervisning utifrån detta!
- Utgå alltid från den enskilde elevens befintliga kunskaper. Försök få eleven att hitta egna sätt att hänga upp sina nya kunskaper. Det hör till allmänbildningen att veta vad som hänt i världen, hur USA stater bildades etc. Tyvärr är denna information inte lika lättillgänglig för en elev med synnedsättning som för de seende eleverna och därför är den individuella genomgången så viktig. De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på ett annat sätt. En pedagogisk utmaning som också uppskattas mycket av seende elever.
- Ritmuffen är ett bra hjälpmedel då det saknas taktila bilder exv. kartor, tidslinjer, detaljer på kläder etc. Rita en **enkel** skiss. Skala bort all onödig information. Gör gärna en "Nyckel med förkortningar" så kan man få med lite mera information på ritmuffsbilden. Denna information kan man skriva med hjälp av Perkinsmaskinen direkt på ritmuffen. Många av bokens bilder kan enkelt illustreras på detta sätt.
- Det förekommer kartor i boken som man kan beställa från SPSM Läromedels Basbilder webbutiken.spsm.se kontakt: laromedel@spsm.se Kom dock ihåg att göra dessa beställningar i god tid innan ni börjar med nytt kapitel.
- Exempel på basbilder från SPSM som kan vara användbara:
  - världskarta best. nr 6677
  - USA karta best. nr 6228
  - Europakarta best. nr 6674

- För att kunna återvända kartorna kan man skriva en "nyckel" med förkortningar med den information man vill förmedla på kartan och sedan sätt motsvarande förkortningar med häftmassa på kartan.
- I boken finns tidslinjer efter varje kapitel. Dessa har utgått men eleven behöver ha en tidslinje till repetitionsuppgifterna som finns efter varje kapitel. Gör en individuell repetition av de viktigaste händelserna och knyt an dessa till tidslinjen. Ge eleven samma bildinformation som de seende, sedan kan eleven själv komplettera tidslinjen.

Tidslinjen måste göras i förväg och skulle kunna utformas på följande sätt:

Exempel från sid 174

En tidslinje från 800 e.Kr. till 1800 e.Kr.

800 e.Kr. - Frankerriket – Karl den store

900 e.Kr.

1000 e.Kr.

1100 e.Kr. - släkten Habsburg styr i Europa

1200 e.Kr.

1300 e.Kr.

1400 e.Kr.

1500 e.Kr. - Karl V

1588 e. Kr. - spanska armadan

1600 e.Kr. - Ludvig XIV – kung Sol

1700 e.Kr. - bomullstyg

1800 e.Kr.

- Tänk på att det tar **längre tid** för en elev med synnedsättning att läsa igenom texterna och att läsa igenom bildbeskrivningarna kräver **extra** tid.
- Vid prov har en eleven med synnedsättning också rätt att få **mera tid** till sitt förfogande.
- Uppmana eleven att läsa "Till läsare" så att han/hon får information om bokens upplägg och utformning.

Bildbeskrivningar

148

Ett fotografi från staden Brygge i Belgien. Staden är en av Europas bäst bevarade medeltida städer. Namnet Brygge är känt från 800-talet.

På fotografiet ser man en gammal stenbro som är byggd över en kanal. På ena sidan kanalen ser man en kyrka på den andra sidan ser man vackra flervåningshus byggda i sten. Flera av husen är byggda med gavlarna mot kanalen. Gavlarnas kanter ser ut som trappsteg och längst upp är det endast ett fönster.

150

En karta som visar Europa och Medelhavet år 750.

På kartan kan man se Frankerrikets, Bysans och Arabväldets utbredning.

- Frankerriket omfattade en liten del av nuvarande norra Spanien, Frankrike, Holland, Belgien, Luxemburg och västra Tyskland.
- Bysans behärskade områdena väster om Svarta havet, Balkanhalvön och Turkiet.
- Arabväldet bestod av större delen av nuvarande Spanien, Portugal, alla norra Afrikas kustländer, Sinaihalvön, länderna vid Medelhavets östkust (Israel, Libanon, Jordanien, Syrien upp till Turkiet). Även Cypern hörde till deras välde.

I början av 700-talet hade araberna erövat Spanien och sedan fortsatt norrut genom Frankrike. Vid Poitiers förlorade de ett slag mot frankerna år 732. Därefter slutade den arabiska frammarschen norrut, men det berodde inte så mycket på slaget som på inre arabiska stridigheter. Bysans hade förlorat stora områden både i norra Afrika och öster om Medelhavet. Riket hotades av muslimska trupper.

151

En bronsstaty som visar Frankerrikets kung/kejsare Karl den store till häst.

Karl den store hade ett runt huvud och stora livliga ögon skrev hans medhjälpare Einhard, som arbetade åt kejsaren i många år.

152

En karta som visar att Frankerriket sträckte sig över stora delar av västra Europa, nuvarande Frankrike, lite del av norra Spanien, Belgien, Holland, Luxemburg, Tyskland, Schweiz, Österrike och större delen av Italien.

153

Den här bilden från 1500-talets början visar hur nya uppfinningar förbättrat jordbruket i Europa. Bogselarna gjorde att hästarna orkade dra mera. Bondens plog har en skarp egg av järn som skär igenom den tunga jorden. I bakgrunden går en man och sår och två hästar drar en harv. Naturligtvis gjorde man i verkligheten inte allt det här samtidigt, utan i tur och ordning.

Man kan även se att man har satt upp gärdesgårdar runt åkern. Den har man gjort genom att fläta grenar mellan stolpar som placeras med jämna mellanrum.

Två personer håller koll på ett antal grisar som letar efter mat i en skogsdunge.

154

En tecknad bild som visar hur man får det strömmande vattnet från vattenhjulet att röra sig. Rörelsen överfördes sedan med hjälp av flera kugghjul till exempelvis kvarnstenar som på teckningen eller till hammaren som bultade på en järnklump.

155

En målning i bruna färger som visar en väderkvarn. Den är byggd på en liten kulle och står på långa böjda "ben". För att komma in i väderkvarnen får man klättra på en stege. Kvarnen har fyra vingor.

Det finns många bilder av väderkvarnar, vilket påminner om hur viktig den uppfinningen blev för Europa. Den här är gjord i Nederländerna på 1600-talet. Väderkvarnen användes mest för att mala säd till mjöl. I vattenfattiga områden kunde kvarnar även användas till att driva maskiner. Men väderkvarnarna var mindre pålitliga än vattenhjulen. Väderkvarnarna kunde ju bara användas när det blåste.

156

En tecknad samhällspyramid som visar feodalism.

En kung - längst upp på toppen av pyramiden.

Storvasaller

Undervasaller

Bönderna – som bär hela pyramiden på sina axlar.

157

En målning som visar en fiskbutik i Italien vid 1300-talets slut. Fisk särskilt torkad eller saltad var ett viktigt livsmedel i de städer som växte fram i Europa. Fisken förvarades i tunnor. Man ser en herre i grön kappa som kollar en fisk. Det är två damer som expedierar. En kort person kollar på de fiskar som ligger fint upplagda i korgar på disken.

159

Två bilder

1. Ett flygfotografi över staden Nördlingen i Tyskland. Nördlingen är en av de få städer som bevarat sin ringmur. Du ser tydligt att den gamla stadsplanen finns kvar med den största kyrkan mitt i stan. Från kyrkan leder det sedan gator ut mot någon av portarna i ringmuren.
2. En målning som visar hur man bygger en ny ringmur. I förgrunden hugger två män ut stenar i olika storlekar. Man har byggt en ställning i trä vid muren och med hjälp av ett hjul hissar man upp tyngre saker.
Det var dyrt att bygga en ringmur. Men tiderna var så oroliga att flera städer ändå valde att bygga en mur. På natten låstes portarna och ingen kom in eller ut.

160

Ett fotografi på en handskriven bok från 1400-talet som visar hur vackert utsmyckade böckerna kunde vara.

Boksidan har dekorerats med vackra blomslingor och första bokstaven i början av ett nytt textstycke har utsmyckats med en bild.

160

En målning som visar hur man trycker en sida i taget till en bok. Man hade speciella mallar som män i fotsida dräkter kollar. En hund ligger på golvet och en man sköter själva tryckningen.

Idén till tryckpressarna fick Gutenberg från de pressar som användes för att pressa saft ut druvor eller oliver. De första pressarna kunde bara trycka en sida åt gången.

164

En målning som visar kejsaren Maximilian av Habsburg och hans familj. Tavlan målades på 1500-talet av tysken Bernhard Strigel.

På tavlan ser man Maximilian och hans hustru Mary av Burgund, deras son Filip, och barnbarnen Ferdinand, Charles och Margaret. Mary var död när denna tavla målades av tysken Bernhard Strigel.

166

En karta som visar Habsburgarnas Europa

- Områden styrda av habsburgarnas spanska gren: Spanien, Burgund, Nederländerna, Sardinien, Neapel (södra Italien).
- Områden styrda av habsburgarnas österrikiska gren: Böhmen, Österrike, Ungen.
- Områden indirekt styrda av habsburgarna: Tysk-romerska riket.

När habsburgarna stod på sin höjdpunkt behärskade de stora delar av Europa. Men de fick många motståndare. Frankrike kände sig inklämt mellan det habsburgska Spanien och de österrikiska habsburgarnas områden. Mellan Frankrike och habsburgarna utkämpades flera krig. Mot det Osmanska riket slogs habsburgarna också flera gånger. År 1529 belägrades Österrikes huvudstad Wien av en turkisk armé, men staden stod emot belägringen.

167

Ett fotografi på huset Habsburgs symbol: örnen. Örnen med två huvuden är habsburgarnas symbol eller vapen. Vapnet har många dekorationer. Örnarna har var sin krona på huvudet och en gemensam krona. De håller i ett svärd och ett runt klot i blått med röda och gula band. På örnarnas kroppar hänger band i färgerna rött och blått samt olika ordnar.

169

Målning över slottet Versailles är målad uppifrån så att man tydligt kan se slottet Versailles väldiga proportioner. Slottet ligger i mitten omgivet av stora parkområden och jaktmarker.

Vid sidan om den öppna platsen framför själva slottet finns två stora sidobyggnader som vardera är 580 meter långa. Ett av slottets mest berömda rum, Spegelgalleriet, är 78 meter långt. Ludvig XIV ville att Versailles skulle visa hans makt och härlighet.

169

Målning

Ett porträtt av Ludvig XIV visar kungen i all sin prakt. Kronan som ligger på ett bord bredvid honom är symbolen för härskarmakten. Hjälmens med den röda plymen ska visa militär styrka. Kungen har långt lockigt svart hår och är klädd i mycket påkostade kläder. Detta är ett officiellt porträtt som ska visa att det är kungen som styr landet.

170

En samtida målning som visar ett av slagen mellan den spanska armaden och de engelska fartygen 1588. Spanjorerna förlorade 63 av de 130 skepp de sänd mot England.

Engelsmännen förlorade inte ett enda. De spanska fartygen är mycket stora vilket tydligt ses på målningen medan engelsmännens fartyg är små och därmed mera lätta att manövrera.

171

En tecknad karta som visar triangelhandeln över Atlanten.

- Tobak, socker och bomull fraktades från Västindien till Europa.
- Från Europa skeppades tyger, metallvaror och vapen till Afrika.
- Från Afrika fraktades slavar till Västindien och Nya världen.

172

En svartvit teckning som visar hur fyra mörkhyade slavar fastkedjade i varandra bär olika saker medan en annan person övervakar dem. I bakgrunden ser man hur man arbetar ute på ett fält.

Slavhandeln skapade rikedomar i Europa och Amerika. Men rikedomarna byggde på människors lidande. Miljoner afrikaner dog. Familjer splittrades och stora områden i Afrika ödelades under jakten på slavar. Än i dag lider stora delar av Afrika av slavhandelns skador.

173

Två målningar

- Den första är inifrån en byggnad med stora fönster och högt till taket där säljare och köpare möts i norra England för att diskutera priset på olika tyger. Här finns travar med tyger upplagda. Männen är klädda i knälånga rockar i olika färger och svarta hattar. Handeln med bomullstyger blev enormt lönande. Allt fler ville ha de nya kläderna.
- På bild nummer två är från 1700-talet och visar hur modet förändrats. Man ser en man och en kvinna samt två barn. Både mannen och kvinnan bär lättvättade bomullskläder i klara färger.

176

En målning som visar fursten Ludovico III omgiven av sitt hov i Mantua, en av många småstater i renässansens Italien.

Fursten är klädd i en fotsida rosafärgad dress med stor vit krage. På huvudet har han en röd huvudbonad som täcker hans hår. Han sitter i en stol och håller i ett papper samtidigt som han samtalar med sin sekreterare. Målningen av Andrea Mantegna visar bland annat furstens barn, hans fru, en hovdvärg och hovhunden Rubino, som ligger under furstens stol.

179

En fresk från katedralen i Florens målad av Domenico di Michelino. Bilden förställer Dante som håller fram sitt verk "Den gudomliga komedin". Han är klädd i en fotsida röd dress och ett rött band med blad runt huvudet. I bakgrunden ser man hur nakna människor försöker ta sig upp för ett berg, men även kända byggnader i Florens.

Med sitt verk Den gudomliga komedin skapade Dante på 1300-talet ett av litteraturens stora mästerverk och väckte intresset för antiken.

178

En målning som visar två pengautlånare i Florens som sitter i en öppning i en vägg. Bänken är fint dekorerad och man ser bland annat mynt, fjäderpennor och en bok.

Den disk pengautlånarna arbetar vid kallades banchi. Därifrån har vi fått vårt ord bank. De moderna bankerna utvecklades ur den verksamhet finanshusen i Florens och andra städer drev.

180

Ett fotografi som visar en sida ur Leonardo da Vincis skissblock. Leonardos anteckningar är skrivna spegelvänt och bokens bild visar hur människokroppen har sådana proportioner att den passar i en cirkel eller kvadrat. Han har illustrerat detta med att rita en naken man som håller ut armarna och benen på två olika sätt.

181

En marmorstaty – Pietà - som föreställer jungfru Maria med den döde Jesus i famnen. Statyn finns i Peterskyrkan i Rom.

Michelangelo gav Maria och den döde Jesus en mjuk, nästan fridfull framtoning och hans Pietà i marmor är en av världens mest kända skulpturer. När han en dag hörde några åskådare säga att en annan konstnär gjort skulpturen ristade Michelangelo in sitt namn på bandet över Marias bröst.

182

Ett porträtt

Sofonisba Anguissola, som här målat sitt självporträtt, började med att måla av sina släktingar. Hon står framför ett staffli där hon målat en kvinna som kelar med ett barn. Målningarna var så bra att hon fick allt finare uppdrag, bland annat att lära den spanska drottningen att måla.

183

En målning

Federigo da Montefeltro var hertig av Urbino och en typisk renässansfurste. Han var duktig på att föra krig och blev rik på att hyra ut sina kunskaper. Samtidigt var hans arbetsrum fullt av vackra konstverk. Målningen av honom och sonen Guidobaldo har hertigen själv beställt. På målningen sitter den rödklädde hertigen och läser i en bok med röda pärmar medan sonen står bredvid.

185

En karta som visar hur handelsvägarna knyts ihop.

- Handelsvägar vid Europas kuster – Italien, Gibraltar och vidare upp mot Norden.
- Handelsvägar i Indiska oceanen – längst Indiens kuster till Röda havet, Madagaskar, längst kusten österut vidare mot Kina.
- Vasco da Gamas färdväg - Lissabon, runt Afrikas kust över till Indien och Calicut.
- Från Afrika gick fartyg över till Nord- och Sydamerika.

186

En bild som visar hur hänsynslösa spanjorerna var. På bilden hotas och dödas de obehäpnade indianerna av spanjorer med svärd.

De indianer som inte kunde leverera en viss mängd guld var tredje månad dödade eller stympades. På bara trettio år utrotades alla indianer i den spanska kolonin Hispaniola i Västindien.

187

En tecknad bild som visar två båtdäck i genomskärning. Bilden visar hur tätt slavarna stuvades ombord på de skepp som förde dem till Amerika. De packades som sardiner i en sardinburk.

188

Ett fotografi på en del av Galileis instrument som finns bevarade. De ser enkla ut men med dessa hjälpmedel gjorde Galilei några av alla tiders vetenskapliga upptäckter. På skrivbordet ser man bl.a. böcker, en enklare våg, ett timglas och ett teleskop.

189

Fyra av Galileis egna teckningar av månen som visar vad han såg genom sitt teleskop. Galileis jämförde skuggorna vid olika tillfällen längs den linje som delar månen i en ljus och mörk sida. På så sätt kunde Galilei bevisa att det finns berg på månens yta. Den är inte slät som Aristoteles hade sagt.

190

Målningen Experiment med en fågel i luftpump av Joseph Wright of Derby visar vad som händer med en fågel som stängts in i en glasflaska där all luft pumpas ut. Flera av åskådarna tittar intresserat på. Det är bara de två flickorna som bryr sig om hur det ska gå för fågel. Det unga paret längst till vänster bryr sig varken om experimentet eller fågel, de tittar bara på varandra.

194

En målning av Emanuel Gottlieb Leutze som finns i nästan alla historieböcker i USA.

Målningen visar den amerikanske befälhavaren George Washington som julnatten 1776 leder ett anfall över floden Delaware mot de brittiska trupperna. Han står rakryggad i en liten större variant av en träeka som man rör bland stora isbitar. Båten är överfylld av människor, både män och kvinnor från olika folkgrupper. Bakom Washington håller två personer hårt i den amerikanska flaggan.

196

En bild som visar hur nybyggare möter indianer utanför nybyggarnas bostäder. Nybyggarna har byggt ett utkikstorn och ett högt trästaket, där varje träpåle är vässad som en penna upptill, runt sina timrade hus med grästak. De har även soldater som vaktar. Nybyggarna är klädda i svart med vita stora kragar och manschetter. Männerna har svarta hattar med vida brätten och kvinnorna små vita hättor som knyts under hakan samt ett vitt förkläde. Indianerna har bar överkropp och männen har målningar i ansiktet och fjädrar fastsatt i det korta håret.

En indian kvinna har en korg med majs kolvar och en manlig indian visar några nybyggare en majs kolv. Två indianer vill kolla på en nybyggares svärd.

198

En målning som visar tepartyet i Boston då lätt maskerade kolonister klättrar ombord på brittiska fartyg och kastar telasten i havet. På kajen står massor med folk och hejar på.

200

En USA-karta som visar hur stora landområden Spanien och Frankrike en gång hade i Nordamerika – och hur små de tretton kolonierna var.

- Spanjorerna hade hela USA från Mississippi floden och väster ut fram till Stilla havet samt kusten vid Mexikanska Golfen och Florida.
- Franska besittningar var främst i nuvarande Kanada.
- USA – De 13 kolonierna 1763 Massachusetts, New Hampshire, New York, Rhode Island, Connecticut, Pennsylvania, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia
- Landområden som tillhörde USA från 1783: förutom de tretton första staterna även områdena öster om dessa fram till Mississippifloden.
- Omstridda områden 1763 – ett mindre område i söder, öster om Mississippifloden.

201

En skämtteckning som föreställer en orm i delar som ringlar fram, varje del har en förkortning av sin stats namn exv.

N.E. - N.Y. - N.J. - P. - M. - V. - N.C. - S.C.

År 1754 publicerades Amerikas första politiska skämtteckning. Den visar hur kolonierna var för sig var maktlösa men kunde bli starka tillsammans. Teckningen beställdes av Benjamin Franklin, politiker, uppfinnare och tidningsman.

202

En målning som föreställer ett stort kök i ett kolonisthus. Elden flammar i den öppna spisen och mor bakar. Det ser idylliskt ut men kolonisternas liv var fyllt av hårt arbete och de flesta husen var små och trånga.

På bilden ser man hur två små barn leker på golvet omgiven av övriga familjen. En kvinna kokar något i en järngryta i den öppna spisen, en annan kvinna spinner och en tredje kärnar smör. En äldre man sitter och skalar äpplen. På väggen hänger en hylla fylld med tallrikar och i taket hänger torkade lökar.

203

Två bilder

En oval målning som troligen föreställer Betsy Ross där hon sitter och syr på den amerikanska flaggan.

Före detta staternas flagga antogs av kongressen 1777. Enligt traditionen skulle en ung kvinna som hette Betsy Ross ha sytt flaggan samma år.

Bild 2 visar tre olika amerikanska flaggor. Det som skiljer flaggorna åt är att den blåa rektangeln uppe i vänstra hörnet har olika många stjärnor. På den första sitter stjärnorna i en cirkel för att sedan bli placerade på rader.

USA:s flagga har förändrats flera gånger under årens lopp. Vad kan det bero på?

206

En målning som visar stormningen av fästningen Bastiljen i Paris.

Bastiljen stormades den 14 juli och den dagen har blivit Frankrikes nationaldag. Fästningen hade ingen militär betydelse, men dess fall blev en viktig symbol. Det visade vanligt folk att den kungliga makten kunde besegras. Längst ner ser vi hur befälhavaren grips av upproriska soldater och medborgare.

209

En del av en målning som visar en man som står på ett bord och talar till människorna som samlats runt omkring honom. Han förstärker sitt tal genom att gestikulera. Han är klädd i mörkröd frackliknande rock, grå byxor och en svart vidbrättad hatt.

I början av revolutionen betalade revolutionärerna duktiga talare för att gå ut till parker och torg. Där skulle de hetsa upp människor mot kungen och mana till fortsatt revolution. Ofta rycktes folket med, slängde hattarna i luften, applåderade och ropade "Leve republiken!"

211

En målning av Marie Antoinette gift med kung Ludvig XVI.

Hon har håret uppsatt med en fjäder som dekoration. Klänningen är sydd i ett tunt tyg med djup urringning fram och en rosett mitt på bröstet. Ärmarna är korta och sydda som små volanger. Kjolen är uppbyggd på en ställning så att den går ut på sidorna vid midjan. Kjoltyget är draperad i olika lager med stora rosetter.

Kungen var ganska populär, men människor var säkra på att drottningen Marie Antoinette inte brydde sig ett dugg om de fattiga. Hennes klänning är ett exempel på hur kungahuset och adeln slösade, samtidigt som människor höll på att hungra ihjäl. På gatorna berättade man att drottningen fått reda på att folket inte hade bröd att äta. Då skulle hon ha svarat: "Men varför äter de inte kakor då?" Historiker tror att historien är propaganda och att drottningen aldrig sagt så.

212

En tecknad bild

Tusentals kvinnor, många beväpnade, deltog i hungermarschen till Versailles.

På bilden ser man hur kvinnor beväpnat sig med spjut, yxor, liar och andra vassa föremål. Några kvinnor drar på en liten kanon.

213

En målning som visar Ludvig XVI:s avrättning i januari 1793.

Man har byggt en ställning i trä där man placerat en giljotin som man lagt kungen i. En man visar upp kungens huvud för soldaterna som står runt om på den öppna platsen.

Giljotinen skulle göra avrättningarna humanare. När en dödsdömd avrättades med yxa missade bödeln ibland halsen och måste hugga flera gånger.

214

En målning som visar målning "Marats död", målad av Jacques-Louis David 1793.

Målningen föreställer den franske revolutionsledaren och tidningsmannen Jean Paul Marat som ligger mördad i sitt badkar. I ena handen håller han ett papper i den andra en fjäderpenna. På trälådan bredvid badkaret står följande text:

Nayant pume corrom pre ils mont assassine.

215

Ett porträtt av en ung kvinna, Charlotte Corday, som knivhögg Marat. Hon trodde att hans död skulle göra slut på inbördesstriderna.

216

Ett porträtt av Napoleon som står med ena handen på bröstet, instoppad innanför en vit väst. Även hans byxor är vita. Han har en mörk rock med röda kantstickningar dekorerad med medaljer.

Napoleon lät porträttera sig på samma sätt som de franska kungarna hade gjort. Konstnären David har målat en bild fylld av symboler. Det gyllene bordsbenet i form av en egyptisk staty representerar segrar i Egypten, svärdet signalerar krig och böckerna de nya lagar som Napoleon lät införa.

216

En karta som visar Napoleons uppgång och fall

- Kejsardömet Frankrike 1812 omfattar själva Frankrike, Belgien, Nederländerna, Luxemburg, delar av västra Tyskland, nordöstra Spanien, nordvästra Italien, ön Elba och en mindre del på västra sidan av Adriatiska havet.
- Stater behärskade av Frankrike: Spanien, resten av Italien, Rhenförbundet och hertigdömet Warszawa
- Stater i förbund med Frankrike var Österrike och Preussen

När Napoleons välde var som störst sträckte det sig över nästan hela Europa.

217

En målning som visar en ensam man som står och tittar ut över havet. Lite längre bort ser man en vakt som bevakar mannen som är Napoleon. Tillsammans med brittiska vakter och

några få vänner levde Napoleon sina sista år på ön S:t Helena, över 180 mil från Afrikas västkust.

218

Ett fotografi på första sidan i boken "Code Civil des Français."

Édition originale et seule officielle

à Paris

de l'imprimerie de la république

an XII. – 1804.

Sidan har även en bild som ska symbolisera rättvisan med bl.a. en man som håller i en vågskål.

Många länder har tagit över lagar från Code Napoleon.

219

Två tecknade bilder som visar hur man tillämpade de nya måtten. En man står och håller upp någon drickbart i en flaska med ett litermått. En kvinna väger med en balansvåg och en man mäter tyg med en måttstock. På den andra bilden har man byggt en vägg som en man mäter, en man sitter vid ett bord med de nya mynten och en annan mäter trästycken. I bakgrunden hänger vävda mattor.

De nya måtten och den nya valutan gjorde det enklare att räkna pengar och bygga hus.

222

En teckning som visar hur det kunde ha sett ut på landsbygden i Storbritannien på 1770-talet.

En smal väg leder genom landskapet ner mot ett mindre vattendrag och vidare längre bort. Längs vägen ligger det små stenhus. Nere vid ån ligger godsägarens stora tvåvåningshus.

Åkrarna har fått olika typer av inhägnad. Det kan vara staket, stenmur eller en häck.

I förgrunden på bilden ser man ett vitt stenhus med halmtak. En uppköpare av tyg har kommit med ny ull till en kvinna som sitter och spinner garnet med sin spinnrock utanför huset. Inne i huset väver en man garnet till tyg. Bakom huset har man en grönsaksodling. I en hage ser man grisar i en annan får som betar. En man plöjer en åker med en plog som dras av två vita hästar. Längre ned ser man en kvinna och ett barn som krattar ihop nyslagent hö. Husen ligger utspridda längst vägen med några åkrar runt varje hus.

225

En oval bild som visar hemtillverkning av garn. Det är fyra kvinnor och ett barn på bilden. En kvinna rör i grytan som hänger över elden samtidigt som barnet bredvid henne värmer sina händer.

Två kvinnor arbetar vid var sin spinnrock med att spinna garn som sedan den tredje kvinnan nystar upp till härvor.

På golvet leker en kattunge med ett grannystan medan kattmamman tittar på.

Till en början skedde industriarbetet i hemmen. Ofta deltog hela familjen i arbetet, men det var alltid kvinnorna som spann. Lönen var låg, men arbetet skedde på tid som inte gick att använda till något annat och därför var de flesta nöjda med att tjäna lite extra.

226

En teckning som visar en kvinna som står framför en Spinning Jenny. Spinning Jenny kunde spinna flera trådar på en gång. En handspinnare kunde bara spinna en. Det gjorde att varje Spinning Jenny ersatte flera handspinnare.

228

En målning som visar en ångmaskin vid en gruva. Ångmaskinen orkade mer än hästarna. Men fortfarande behövdes hästar och mulor som dragare och lastdjur. Detta kan man se på målningen. Man fraktar kolet både i skottkärror, i korgar på åsneryggen samt i kärror dragna av hästar.

232

En målning som visar det högtidliga firandet av när världens första järnväg öppnades mellan Stockton och Darlington den 27 september 1825. Järnvägarna är historiens största förbättring av transporterna till lands.

Vagnarna efter själva lokomotivet var påkostade med fina dekorationer. De påminner om dåtidens diligensvagnar, men inte så fyrkantiga utan med rundade sidor. Man gick in mitt på vagnen och endast ett fåtal passagerare fick plats i varje vagn. Åskådarna är högtidsklädda, kvinnorna i fina långklänningar och männen i frack och hög hatt.

233

En teckning som föreställer Fultons första ångfartyg "Clermont". Fartyget skrämde både djur och människor när det första gången färdades längst floden. Fartyget var drygt 42 meter långt och hade en maskin på ungefär 20 hästkrafter.

234

En bild som visar en gata kantad av gråa tvåvåningshus byggda i sten. Det är arbetarnas hus och de är byggda nära industriområdet vars skorstenar spottar ut massor av smutsig rök. Det är folk i rörelse utanför husen. En kvinna skurar framför porten till sitt hus, en flicka leker med en stor ring som hon rullar framför sig. En gammal man spelar positiv, varor fraktas med häst och vagn och en polis kollar så att allt går rätt till.

236

En teckning som visar ett hemligt fackföreningsmöte. Man ser en man som står på ett bord och talar, bredvid honom hänger en affisch på ett skelett med texten: Remember your latter end!

Två män står på knä nedanför bordet. Den ene har en bindel framför ögonen.

En ny medlem väljs in i en fackförening. Eftersom motståndet var så stort tvingades fackföreningarna arbeta i hemlighet. Det gjorde att en del fackföreningar tog över invigningsceremonier från andra hemliga sällskap och hotade med döden om deras hemligheter avslöjades.

240

En målning som visar vackert klädda människor på fest. En del står vid sidan av dansgolvet och samtalar medan andra dansar wienervals. Kvinnorna har fina långklänningar med dekorationer och håruppsättningar med pärlor. Männerna har färgglada rockar och byxor. Målningen ger en bild av den dröm om fred som Wienkongressen skapade och som stod sig i nästan 100 år. Wien blev både ett politiskt och ett kulturellt centrum. I balsalarna kunde man ostört dansa wienervals i många år framåt.

243

En målning som föreställer "familjen Bellini" målad av Edgar Degas. Borgarklassen hade stärkt sin ställning och krävde mer makt, vilket gick ut över adeln. Målningen ger en bild av den nya självmedvetna borgarklassen i början av 1800-talet.

Familjen består av mor, far och två döttrar. Mamman är klädd helt i svart även flickorna har svarta klänningar men med vita förkläden. Pappan sitter med ryggen mot konstnären i en fåtölj framför en öppen spis. Endast en av flickorna har blicken riktad mot målaren.

244

Det här är en målning av Alfred Morgan och kallas "En av folket" och visar den liberale politikern William Gladstone i en hästspårvagn i London. Bilden av politikern som åker spårvagn bland vanligt folk är ett exempel på politisk propaganda.

Gladstone i hög svart hatt med händerna vilande på en promenadkäpp sitter mellan en ung kvinna och hennes baby och en man med en tidning i handen. Mitt emot Gladstone sitter en kvinna och hennes två barn. Genom spårvagns fönster ser man en hästdiligens.

247

En målning som heter "Strejk". Den visar kvinnans oro när mannen strejkade. Hur skulle man klara sig utan lön? Barnet håller i en tom sked för att visa att maten i huset är slut. Socialisterna ville förbättra arbetarnas villkor.

Mannen står lutad mot en yttervägg och kvinnan med minsta barnet på armen lutar sig bekymrat mot mannen. I bakgrunden står ett av familjens äldre barn även hon ser bekymrad ut.

248

En målning som visar hur nationalismen spred sig långt ner i åldrarna. Här är det en ung Napoleon som höjer sitt svärd och manar sina trupper att hälsa på den franska flaggan. Han har samlat några flickor och pojkar som alla har olika huvudbonader och var sin pinne i handen.

249

En karta som visar revolutionernas år 1848

Revolutionsstäder:

- Sevilla i Spanien
- Paris i Frankrike
- Berlin i Tyska förbundet
- Milano och Budapest i Österrike-Ungern
- Poznan i Ryssland

250

En målning som illustrerar hur soldaterna skjuter mot Wiens invånare. På bilden ser man hur folk flyr i panik undan soldaterna och skjutna faller till marken.

I land efter land tog Österrike tillbaka makten. I Wien sköt soldaterna mot civila när 1848 års revolution slogs ner.

251

Tyskland enas 1871

När Tyskland enades uppstod en ny stormakt i Europa. Det enade Tyskland sträckte sig från Frankrike till Ryssland. Trots det kände Tyskland sig instängt och skulle inom kort försöka skaffa sig ökat livsrum österut. Samtidigt växte spänningarna på Balkan där det Osmanska riket snabbt försvagades. Allt detta bidrog till nya storkrig i Europa.

253

Kejsarproklamationen i Versailles

En målning som visar när det tyska kejsarriket utropas den 18 januari 1871.

Men det är inte den nye kejsaren som är mittpunkt i Anton von Werners målning. Det är Bismarck i sin vita uniform. Den första bilden i kapitlet visar drömmen om fred. Nu är drömmen krossad och ersatt med drömmen om krig.

Kejsaren står på ett podie och blickar ut över en samling uniformklädda herrar som höjer sina värjor mot taket. Men det är Bismarck som man lägger märke till för han är den enda som inte är klädd i svart.

256

Ett svartvitt fotografi från en sågverksfabrik. Arbetarna, varav flera är mycket unga pojkar, tittar allvarligt in i kameran. De står bredvid olika sågar.

Sågverken har betytt mycket för Sverige. Där startade den svenska industrialiseringen. Men sågverken var farliga arbetsplatser. Arbetarna höll händerna några centimeter från den vinande sågklingan. Det var vanligt att äldre arbetare saknade en eller flera fingrar eller ibland en hel hand.

258

Ett svartvitt fotografi

Rallare kallades de arbetare som byggde järnvägarna. Här står några av dem prydligt uppställda framför ett lok på gränsen mellan Skåne och Småland år 1900. Rallarna arbetade med spade och skyffel, slägga och spett. De rullade miljoner lass grus på skottkärror och tippade i mossar och myrar för att rälsen skulle få ett fast underlag.

260

Ett svartvitt vinterfotografi på barn och några vuxna utanför små trähus på Söder i Stockholm runt år 1900. Då var Sverige ett fattigt land. Det var trångbott och de flesta barn sov tillsammans i bostadens enda rum. Det fanns inget rinnande vatten. Det kalla vattnet fick man hämta vid en pump.

262

En målning som visar utvandrare i Köpenhamn som väntar på att få gå ombord på ett fartyg till Amerika år 1900. Det är en sorglig stund. Längst till höger gråter en mamma medan pappan ger sonen några sista råd. De kanske aldrig kommer att ses igen.

266

En bild som visar de första invandrarna på väg över prärien.

De har täckta vagnar dragna av oxar. I vagnen sitter familjen och här finns deras bagage. En del drar sitt bagage på en skottkärra. I gräset ser man träkors resta över dem som inte orkat hela vägen fram. I ena hörnet står det några indianer och kollar på invandrarna och alla deras vagnar som körs bredvid varandra.

268

En USA-karta

1783 erkände Storbritannien de 13 kolonier som brutit sig ur 1776 som självständiga. Den nya staten USA hade bara tre miljoner invånare och var omgiven av fientliga grannar. Hundrasju år senare hade USA fler invånare än alla länder i Europa utom Ryssland. Kartan visar hur USA lade under sig område efter område genom förhandlingar, köp, hot och krig.

- 1776 – de 13 kolonierna
- 1783 – området väster om Appalacherna
- 1803 – Louisiana inköpt
- 1812 - västra Florida annekterat
- 1815 – Texas annekterat
- 1819 – östra Florida annekterat
- 1846 – Oregon
- 1848 – Mexikansk avträde (området söder om Oregon och väster om Texas)
- 1853 – Gadsden inköpt (område mot Mexico)

269

Ett svartvitt fotografi som visar skolbarn i USA som hälsar den amerikanska flaggan innan skoldagen börjar. En flicka står framför de andra barnen och håller den amerikanska flaggan medan de andra gör honnör inför flaggan.

270

Ett svartvitt fotografi som visar världens första fungerande hängbro för tågtrafik vid Niagarafallen, på gränsen mellan USA och Canada. Järnvägarna betydde oerhört mycket för att knyta samman det stora området som skulle bli USA. Utvecklingen tvingade fram ny teknik.

271

Troligen ett vykort från California Oil Wells

På bilden ser man höga pyramidliknande stålställningar spridda över ett större område. Det är oljetorn i Kalifornien. Olja var en av de viktigaste råvaror som gjorde att USA:s industri kunde växa.

272

En målning som visar en slavauktion.

Den som skulle säljas placerades på ett podie och en auktionist sålde personen till högstbjudande.

Hela familjer såldes på slavägarnas auktioner. Ibland såldes mamman till en ägare och barnen till en annan. Familjen splittrades och barn och föräldrar sågs kanske aldrig mer.

273

En karta som visar en splittrad nation 1861 – 1865

- Stater där slaveri var förbjudet:
- Maine, Vermont, New Hampshire, Massachusetts, New York, Rhode Island, Connecticut, Pennsylvania, Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Iowa, Minnesota, Kansas, Oregon, Kalifornien
- Stater som stannade i unionen (nordstaterna):
- Delaware, Maryland, Washington D.C., West Virginia, Kentucky, Missouri
- Slavstater som bröt sig ur unionen (sydstaterna):
- Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Tennessee, Louisiana, Arkansas, Texas
- Territorier som ännu inte blivit stater:
- Washington Territory, Dakota Territory, Nebraska Territory, Nevada Territory, Utah Territory, Colorado Territory, New Mexico Territory samt Indian Territory

275

Ett gulnat, svartvitt fotografi som visar president Lincoln, lång och reslig, med hög hatt mitt på bilden. Han besöker tillsammans med två andra män ett av nordstatsarméns läger. I bakgrunden ser man två tält.

276

Ett svartvitt fotografi på en indian framför ett indiantält.

Ordet indian får väl de flesta att tänka på prärieindianerna med sina flyttbara tält - tipis. Prärieindianerna var beroende av hästen, som fördes till Amerika av spanjorerna på 1500-talet. Med hjälp av hästen jagade de buffeln. Men de vita utrotade nästan buffeln. Därmed var prärieindianernas kultur dödsdömd.

277

En målning som visar en buffeljakt på 1800-talet

Bufflarna springer för livet jagade av många jägare till häst.

278

Ett svartvitt fotografi som visar hur man vid Fordfabrikerna utvecklade det löpande bandet. Ford ville ha ett system som gjorde att många bilar kunde tillverkas på kort tid. På bilden ser man hur man monterade underredet ihop med överdelen.

279

Ett fotografi på en fonograf av märket Edison Home Phonograf. Fonografen var den första maskinen som kunde spela in musik och tal. Ljudet lagras på en cylinder. På bilden ser man fonografen, en trälåda med vev och ljudtratt.

En karta som visar vilka år USA:s femtio delstater upptogs i unionen. Två delstater upptogs så sent som 1959. Vilka?

År 1783 – de 13

New Hampshire, Massachusetts, New York, Rhode Island, Connecticut, Pennsylvania, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia

År

1792 – Kentucky

1796 - Tennessee

1803 – Ohio, Vermont

1812 – Louisiana

1816 - Indiana

1817 – Mississippi

1818 - Illinois

1819 – Alabama

1820 - Maine

1821 – Missouri

1836 – Arkansas

1837 - Michigan

1845 – Texas, Florida

1846 – Iowa

1848 - Wisconsin

1850 – Kalifornien

1858 - Minnesota

1859 - Oregon

1861 – Kansas

1863 – West Virginia

1864 – Nevada

1867 - Nebraska

1876 - Colorado

1889 – North Dakota, South Dakota, Montana, Washington

1890 – Idaho, Wyoming

1896 - Utah

1907 – Oklahoma

1912 - Arizona, New Mexico

1959 - Alaska, Hawaii

281

Ett svartvitt fotografi som visar den misär som en del människor lever under.

Det var inte alla som fick del av de nya rikedomarna i USA. I ett härbärke i New York delar tiotals arbetare sovplats i ett enda rum.

282

En karta som visar hur USA utvidgade sin makt söderut mot Latinamerika, men också västerut över Stilla havet till östra Asien. Där kom USA i konflikt med Japan och många började varna för att ett krig var oundvikligt.

USA expanderar och blir en stormakt i Stilla havet.

Utvidgningar:

1854 – USA tilltvingar sig handel med Japan

1867 - Alaska inköps, Aleuterna, Midwayöarna, Howland- och Bakeröarna

1898 – Guam, Filippinerna, Hawaii

1914 – Panamakanalen öppnad

1917 - Jungfruöarna

283

Ett fotografi som visar Theodore Roosevelt som besöker kanalbyggarna vid Panamakanalen. Bygget visar att USA befäste sin makt i Centralamerika, något som Roosevelt var mycket nöjd med. På bilden provsitter Roosevelt en av de stora maskinerna som användes vid bygget.